

УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ – АРХИТЕКТОНСКИ ФАКУЛТЕТ 1949–2024:

75 ГОДИНА ОБРАЗОВАЊА АРХИТЕКАТА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

UNIVERSITY OF SARAJEVO – FACULTY OF ARCHITECTURE 1949–2024:

75 YEARS OF EDUCATING ARCHITECTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Уредница: Нермина Загора

Издавач: Универзитет у Сарајеву – Архитектонски факултет, Сарајево 2024.

У издању Архитектонског факултета Универзитета у Сарајеву 2024. године је објављена монографија о тој значајној наставно-научној и уметничкој установи, поводом седамдесет пет година од оснивања. У њој су се образовале генерације архитеката Босне и Херцеговине, које су оставиле траг и у другим републикама бивше СФРЈ. Факултет је од октобра 1949. године функционисао као одсек Техничког факултета, да би 1961. године прерастао у самосталан Архитектонско-урбанистички факултет.

Главна уредница монографије је проф. Нермина Загора, док је уводну реч дао декан факултета проф. Ердин Салиховић. Аутори текстова су наставници и истраживачи са факултетских катедри, који су утиснули печат овој исцрпној публикацији. Обогаћена је документационим материјалом, у коме предњаче сећања, фотографије, цртежи, архитектонски и урбанистички пројекти, графикони и табеле.

Одељена на информативна поглавља у којима се описују богата историја, стање и улога факултета данас, монографија умногоме следи концепт споменица које су о себи приредили архитектонски факултети у Београду (1996) и Загребу (2000), основани знатно раније од сарајевског, а делом и монографије о 10 година Архитектонског факултета у Подгорици (2016). Публикована у тврдом повезу на преко три стотине педесет страна, приказује развој факултета у историјском, друштвеном и организационом контексту. Показано је да су се друштвено-политичке промене темељно одражавале на процес едукације архитеката на простору БиХ, што је утицало на позицију факултета као центра креативне мобилизације. Без обзира на турбулентна времена, делатност факултета се континуирано обогаћивала, а кадровска структура раслојавала.

У првим деценијама постојања, на факултету су сарађивали стручњаци из Босне и Херцеговине и целе СФРЈ као гостујући предавачи – из Србије Бранко Максимовић, Петар Анагности, Радивоје Кашанин, Миливоје Тричковић и Ђурђе Бошковић. Сви заједно су доприносили да углед факултета расте, чиме су јачали мултиетничку академску кохезију, нарушену избијањем рата на простору БиХ 1992–1995. године. Међутим, факултет је и тада наставио

да ради у смањеном капацитету – готово у немогућим условима, ишчекујући примирје како би „стао на ноге”. У томе је и успео, повративши еманципаторску друштвену улогу. На њему данас ради велики број наставника и сарадника распоређених на катедре из пет наставно-научних области. На факултету функционишу и универзитетско издаваштво, студентске организације, међународна сарадња и награде за студентске учинке. Приређују се изложбе, конгреси и радионице чиме се јача академски дијалог. Данашњи студенти стичу разноврсна знања и креативне вештине, које им омогућавају да се по завршетку основних и последипломских студија укључе у пројектантску струку. Део студената се оспособљава да се паралелно бави и архитектонском теоријом, стручном критиком и едукацијом.

У првом поглављу *Историјат Универзитета у Сарајеву – Архитектонског факултета*, кратко су описани корени образовања босанско-херцеговачких градитеља у раздобљима пре оснивања факултета – под аустроугарском влашћу (1878–1918), у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (1918–1929) и Краљевини Југославији (1929–1941), при чему је Техничка средња школа у Сарајеву означена претходником будућег Техничког факултета.

Потцртана је улога првих домаћих инжењера архитектуре са европским дипломама, као и генерација наставника на новоуспостављеном факултету, који је стално напредовао предузимајући модернизацијске реформе. Описана је и борба факултета за опстанак у тешким ратним годинама (1992–1995), када су факултет напустили бројни наставници, сарадници и студенти. Приказана је и историја *Института за архитектуру, урбанизам и просторно планирање* при факултету, са нагласком на реализоване пројекте и друге стручно-уметничке учинке.

У научном смислу, широј читалачкој публици, али и експертима за југословенско и постјугословенско наслеђе, највећу пажњу привлачи потпоглавље у коме се развој факултета доводи у везу са успоном *Сарајевске школе архитектуре*, при чему се документују њени најзначајнији доприноси. Штавише, факултет се сматра стожерним пунктом те школе, афирмисане у ширим југословенским оквирима, захваљујући угледним пројектантима и теоретичарима модерне оријентације — Јурају Најдхарту, Душану Смиљанићу, Јовану Корки, Емануелу Шаманеку, Мухамеду Кадићу, Јахиелу Финцију, Маријану Хаберлеу, Бранку Бунићу, Хусрефу Реџићу, Жарку Видовићу, Џемалу Челићу, Александеру Трумићу, Андрији Чичин-Шајину, Ивану Штраусу и другима.

Најисцрпније поглавље монографије *Архитектонски факултет Универзитета у Сарајеву* данас систематично је раслојено у текстуалном и графичком погледу, пружајући слику о организацији факултета у садашњем времену. Из њега се добија детаљан увид у уређење факултета, распоред наставног кадра, садржај курсева и темељне правце деловања. Тај део монографије се може сматрати прегледним и промотивним.

Посматрана у целини, монографија о седамдесет пет година рада Архитектонског факултета Универзитета у Сарајеву плени обиљем информација и документационог материјала. За разлику од историјског, савремени аспект његовог деловања је приказан детаљније, што је разумљиво са становишта показивања стручних перспектива које полазницима данас доноси. Отуд ће монографија привући пажњу не само историчара архитектуре, већ и генерација

будућих студената, решених да на њему стекну разнолика знања. Читаоци из Србије ће у њој пронаћи корисне информације о архитектурама из Београда који су у Сарајево долазили као гостујући предавачи, али и о наставницима српске националности из БиХ који су у њему радили за стално. Поред тога, истраживачима градителских школа продубиће увид у генезу и значај *Сарајевске*, деценијама равноправне у односу на друге у Југославији после 1945. године. Напослетку, књига ће подстаћи приређивање сличних публикација о архитектонско-грађевинским факултетима који су основани после сарајевског и којих на постјугословенском простору има све више.

др Александар Кадијевић, редовни професор, Универзитет у Београду - Филозофски факултет